

Ks. prof. zw. dr hab. DHC Jan Zimny

SERVICE AS A VALUE IN BUILDING THE AUTHORITY OF A POLISH SOLDIER

Służba jako wartość w budowaniu autorytetu żołnierza polskiego

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4735-4175> E-mail: jzimny@przemysl.opoka.org.pl

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.35.03>

Wstęp

„Wiecie, że ci, którzy uchodzą za władców narodów, uciskają je, a ich wielcy dają im odczuć swą władzę. Nie tak będzie między wami. Lecz kto by między wami chciał się stać wielkim, niech będzie sługą waszym. A kto by chciał być pierwszym między wami, niech będzie niewolnikiem wszystkich. Bo i Syn Człowieczy nie przyszedł, aby Mu służyło, lecz żeby służyć i dać swoje życie na okup za wielu” (Mk 10,42-45). Niejednokrotnie właściwe rozumienie służby jest błędnie interpretowane. Powtarzana sentencja „służyć znaczy królować” w jakimś stopniu przeszła już do historii. Pojęcie służby na przestrzeni ostatnich lat zmieniło swoje oblicze i znaczenie. Warto jednak pamiętać, że służenie innym bez uczucia pokory jest jedynie zaspokajaniem egoizmu: zapatrzeniem się wyłącznie we własną osobę. Wielu wprost uważa, że każdy głupek potrafi złapać bat i zmusić ludzi do posłuszeństwa. Trzeba jednak rozumu i cierpliwości, by społeczeństwu należycie służyć. Nie bez znaczenia więc Robert Baden-Powell powtarzał: „Starajcie się zostawić ten świat choć trochę lepszym, niż go zastaliście”. Oczywiście zmiany na lepsze nie tylko dokonują się poprzez służbę w jej właściwym rozumieniu, ale także poprzez codzienną pracę, bycie autorytetem.

Ponadto należy podkreślić, że służba nie jest tylko zwykłym zobowiązaniem etycznym ani wolontariatem wynikającym z nadmiaru wolnego czasu, ani utopijnym postulatem. Jako, że nasze życie jest darem, posługa oznacza bycie wiernym temu, czym jesteśmy: chodzi o intymną zdolność dawania tego, czym się jest, dawaniem autentycznej miłości aż po swoje granice możliwości. Prowadzone współczesne badania – szczególnie młodego pokolenia – wykazują, że obecny ideał w życiu młodych wciąż ma coś do powiedzenia także i w tym temacie.

1. Metodyka badań.

W celu uzyskania poglądu na temat postrzegania, rozumienia i znaczenia służby w kontekście służby wojskowej, zastosowano proces badawczy obejmujący zarówno rozważania teoretyczne, jak i badania empiryczne. Wartość służby jest nieodzownym elementem w budowaniu każdego rodzaju autorytetu, który w czasach dzisiejszych utracił swoje znaczenie.

Badania przeprowadzono w klasach mundurowych Szkół Ponadpodstawowych nr 1 imienia generała Władysława Sikorskiego w Stalowej Woli przy użyciu metody ankietowej. Jej celem było uzyskanie opinii uczniów dotyczącej służby wojskowej i postrzegania tej służby w kontekście aksjologii. Ankieta skierowana była do uczniów kilku klas. Łącznie uzyskano 57 ankiet zwrotnych, co stanowiło ok. 100% populacji badanych osób. W badaniu wzięło udział 24 uczennic i 33 uczniów w wieku od 15 do 18 roku życia. Kwestionariusz zawierał pytania dotyczące wielu kwestii między innymi motywacji wyboru klasy mundurowej, planowania służby wojskowej i jej warunków, zaufania wobec żołnierzy oraz cech charakteryzujących postawę żołnierza. Istotne znaczenie dla powstania tekstu miała również analiza literatury polskiej i zagranicznej.

W badaniu całościowym zastosowano metodę analizy porównawczej i statystycznej, aby dokładnie ocenić materiał badawczy. Zastosowane metody umożliwiły autorowi porównanie różnych aspektów badania oraz analizę zależności między zmiennymi. Ze względu na

ograniczony rozmiar artykułu, wybrano najistotniejsze dane z badań odnoszące się do tematu opracowania.

2. Pojęcie służby w świetle literatury.

Z racji na wielość zawodów i posług postrzeganych jako służba, stąd w literaturze występuje wiele określeń i definicji pojęcia służby. Już Słownik Języka Polskiego pojęcie służby definiuje jako pracę na rzecz jakiejś wspólnoty, wykonywana jej z poświęceniem, ponadto służba uznawana jest jako instytucja użyteczności publicznej lub wojsko. Do definicji służby zostali też włączeni pracownicy tej instytucji, działalność tych instytucji, obowiązki pełnione w określonych godzinach pracy w niektórych instytucjach oraz w znaczeniu dawnym wykonywanie pracy służącego w czymś domu, gospodarstwie itp. za wynagrodzeniem¹. W zależności jaki rodzaj służby weźmiemy pod uwagę takie przypisane będą jej walory, cechy, czynności, zadania, cele itp.

W przypadku służby na rzecz ojczyzny jej charakterystyka daleko różni się od innych służb pomimo, że może dotyczyć ona tej samej jednostki osobowej. Dla przykładu służba kapelana w wojsku i służba liturgiczna tegoż kapelana będzie miała zróżnicowany charakter². Jak wiemy w przestrzeni medialnej toczy się dyskusja nad zagadnieniem powrotu obowiązkowej służby wojskowej. Czy taka obowiązkowość jest nadal służbą? Dla wielu owa obowiązkowość zatracza charakter służebności³.

Spółeczność wojskowa tworzy się na gruncie wykonywania najwyższych funkcji społecznych. Zalicza się do nich przede wszystkim służbę dobru wspólnemu, jakim jest ojczyzna. Jeszcze do niedawna największą rolę wychowawczą przypisywano takim przedmiotom, jak etyka, służba oficerska, historia Polski, historia wojskowości, nauka o państwie, ekonomia, dydaktyka, psychologia⁴. Obecnie rodzą się trendy pomijania sprawy etyki wychodząc z założenia, że w innych obszarach edukacyjnych te kwestie zostaną zrealizowane⁵. Jest wielki błąd, który spowoduje konkretne efekty.

W swoich założeniach etyka zawodu wojskowego czerpie wiele z przeszłości, zwłaszcza z tzw. etosu rycerskiego i akcentując to, co jest w nim uniwersalne, sprzyja poszukiwaniu tożsamości współczesnego korpusu oficerskiego. Działając wartościotwórczo, pozwala na przeciwstawienie się zjawiskom dehumanizacji działań bojowych i zezwierżeniu uczuć walczących podmiotów. Podkreślić należy, że współcześnie techniczne środki walki niszczą wrażliwość człowieka, powodują wzrost obojętności na śmierć, cierpienia fizyczne i psychiczne ludzi. Refleksja etyczna pozwala zwrócić uwagę na duchową stronę ludzi walczących, na cele i charakter wojny, a co za tym idzie — na filozofię oraz etykę walki⁶.

Współczesne siły zbrojne państw liberalnej demokracji upodobniają się tymczasem do organizacji i z natury są zespołami przeznaczonymi do wykonania określonego zadania⁷. Zmiany jakie zachodzą dzisiaj w przygotowaniu kadr do służby wojskowej nie zawsze idą we właściwym kierunku. Wielokrotnie owe zmiany wskazują wyraźnie na dewaluację tradycyjnie

---

¹ Zob. *Słownik Języka Polskiego*, PWN, Warszawa 2006

² M. Marcinkowski, *Służba wojskowa jako służba wartościom*, Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych, R. 1/2014, s.69-88.

³ Art. 143. Okres pełnienia dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej, *Ustawa o obronie Ojczyzny*, Dz.U.2024.0.248 t.j. - Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny

⁴ J. M. Bocheński, *De virtute militari. Zarys etyki wojskowej*, Wyd. Philed sp. z o.o., Kraków 1993, s. 7.

⁵ L. Wyszczelski, *Wychowanie wojskowe w II Rzeczypospolitej*, „Wojsko i Wy chowanie” 1991, nr 7, s. 43–44.

⁶ M. Marcinkowski, *Służba wojskowa jako służba wartościom*, s. 77.

⁷ J. Świniarski, *O niektórych poszukiwaniach aksjologii profesjonalnych sił zbrojnych*, [w:] Obywatel w mundurze. Aksjologiczny wymiar funkcjonowania nowoczesnych sił zbrojnych, H. Spustek (red.), Wyd. WSOWL, Wrocław 2013, s. 156.

istotnej dla środowiska wojskowego wartości jakim jest honor⁸. Nie ulega wątpliwości, że w polskiej armii od dawna nie obserwuje się tradycyjnego podejścia do honoru, chociażby w sposób, w jaki podchodzono do niego jeszcze w okresie międzywojennym⁹.

Postawa służby, to jedna z form budowania autorytetu. Każdy człowiek posiada naturalne potrzeby oraz skłonności naśladowania innych. Istnieje potrzeba do odwoływania się do pozytywnych wzorców¹⁰. Czasem ludzie potrzebują pomocy i zwracają się o nią właśnie do danego autorytetu, gdyż do władzy opartej na autorytecie mają zaufanie i wierzą w jej pomoc. A autorytet nie powinien zawieść¹¹. Od tego, czy pomoc ta zostanie udzielona, czy osoby zostaną dobrze tj. odpowiedzialnie pokierowane, w znacznej mierze zależy trwanie autorytetu władzy¹². Bowiem skuteczność, zwycięstwo nad słabością, zdrowe owoce konkretnej pracy budują należyty autorytet, a następnie umacniają go, zaś wszelkie niepowodzenia, porażki, szczególnie, gdy się powtarzają, z czasem mogą obniżyć lub utracić autorytet¹³.

Wielu dostrzega kryzys autorytetu i szuka dla niego lekarstwa. Niewiele można zrobić bez gruntownej zmiany ludzkiego myślenia, bez zasadniczego przewartościowania społeczeństwa¹⁴. Tego zaś nie da się przeprowadzić z dnia na dzień. Na to trzeba czasu i zbiorowej wyteżonej pracy, a przede wszystkim dobrego przykładu z góry – ze strony władzy, która sama musi zacząć dbać o swój autorytet¹⁵.

Są dwa słowa - klucze, które pozwalają otworzyć perspektywę odrodzenia autorytetu. Są to: służba i szacunek. Jak za chwilę zobaczymy, muszą one być oparte na zasadzie wzajemności¹⁶. Bez nich trudno sobie wyobrazić możliwość odbudowania autorytetu w każdej profesji.

3. Służba w opinii szkolnej młodzieży.

Dzisiejsza młodzież osaczona różnymi wpływami poglądowymi, światopoglądowymi posiada swoistego rodzaju postrzeganie na sprawę służby w ogóle, a na służbę wojskową w szczególności. Badana młodzież miała okazję w sposób anonimowy wyrazić swoją opinię na tematy poruszone w tym artykule. Jednym z pierwszych pytań jakie zadano było: kto się przyczynił do wyboru klasy mundurowej? W zdecydowanej większości to jest 42 osoby na 57 badanych taka decyzję podjęło osobiście. W przypadku dziewcząt jedynie 4 osoby decyzję tę podjęło przy pomocy rodziców, a w przypadku chłopców udział w decyzji mieli znajomi (18,2%). Po dwie osoby z obu grup badanych swoją decyzję podjęły z pomocą rodzństwa. Z wyboru klasy mundurowej zadowolone wyraziło 38 osób (72,7%) w tym 14 dziewcząt i 24 chłopców. Swoje niezadowolone z wyboru klasy mundurowej zaznaczyło jedynie dwóch chłopców. Jako trudność do oceny słuszności wyboru klasy mundurowej określiło 10 uczennic (41,7%) oraz 7 uczniów (21,2%).

W kolejnym pytaniu zapytano młodzież, czy ma zaufanie do żołnierzy Wojska Polskiego? Wyniki są niemal analogiczne do odpowiedzi na wyżej postawione pytanie. Otóż 9 dziewcząt

---

⁸ J. Świniarski, *O kryzysie etyki, etyki wojskowej i niektórych poszukiwaniach jej paradygmatu*, „Edukacja Humanistyczna w Wojsku” 2005, nr 2, s. 5–23.

⁹ M. Ossowska, *Ethos rycerski i jego odmiany*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 133.

¹⁰ Zob. J. Zimny, *Współczesny model autorytetu nauczyciela*, Stalowa Wola 2006.

¹¹ J. Zimny (red.), *Rola autorytetu w zarządzaniu jako procesie kształtowania osobowości człowieka*, Pedagogia Ojcostwa, 2018, nr 2, s.23-30.

¹² Zob. I. Jazukiewicz, *Autorytet nauczyciela*, Oficyna Wyd. Impuls, Kraków 1999.

¹³ K. Olbrycht, *O roli przykładu, wzoru, autorytetu i mistrza w wychowaniu osobowym*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2009.

¹⁴ J. Zimny (red.), *Rola autorytetu w procesie wychowania młodego pokolenia*, Pedagogika Katolicka, 2011, nr 1, s.20-30.

¹⁵ J. Zimny (red.), *Autorytet: wczoraj – dziś – jutro*, Stalowa Wola 2014.

¹⁶ R. Brzózka, *Autorytet, funkcjonariusz, antyautorytet : elity społeczne i ich kryzys*, Zeszyty Społeczne KIK, R.22, nr 22 (2019), s.53-60.

odpowiedziało „tak”, dwie „nie” zaś 13 „trudno powiedzieć”. Wśród chłopców 25 osób (75,8%) odpowiedziało pozytywnie, czterech „nie” i pięciu „trudno powiedzieć”.

W dalszej kolejności uczniom postawiono pytanie dotyczące: co ich urzeka w formacji wojskowej?. Wśród dziewcząt najwięcej wskazało pomoc innym (11 osób) i status materialny (11 osób). Na dalszych miejscach znalazła się dyscyplina wojskowa i służba ojczyźnie. Natomiast wśród chłopców na pierwszym miejscu znalazła się służba ojczyźnie (16 osób), następnie po 12 osób wskazało pomoc innym i status materialny. Na dyscyplinę wojskową wskazało 5-ciu uczniów.

Gdyby zaszła potrzeba pomocy, czy chętnie zwróciłbyś się o nią do żołnierza? Odpowiedzi na to pytanie wykazały pewne wątpliwości. Pozytywne odpowiedzi udzieliło 14 uczennic i 16 uczniów. Z tym, że aż 10 dziewcząt i 15 chłopców na tak postawione pytanie odpowiedziało „trudno powiedzieć”. Jedyne 2 chłopców zaznaczyło, że nie zwróciło by się o pomoc do żołnierza.

Kolejnym zagadnieniem podniesionym w badaniach była kwestia zaufania do żołnierzy. Interesującym jest fakt, iż największy procent zaufania ze strony dziewcząt został wskazany na poziomie średnim, natomiast ze strony chłopców na poziomie wysokim, a w dalszej kolejności na poziomie średnim.

Kolejne pytanie dotyczyło kwestii: jakimi cechami winien odznaczać się współczesny oficer Wojska Polskiego? Jako najistotniejszą cechę uczniowie uznali poświęcenie i ofiarność. Takie zdania było 16 dziewcząt i 21 chłopców. Na drugim miejscu znalazła się odwaga (16 dziewcząt i 15 chłopców) oraz mądrość życiowa (10 uczennic i 14 uczniów). Na dalszych miejscach uplasowały się: szeroka wiedza, zasady etyczno-moralne, wysoka kultura i wykształcenie. Z kolei najważniejszą wartością według badanych winna być odwaga, patriotyzm, szeroko pojęta pomoc drugiemu człowiekowi.

Interesującymi wypowiedziami były odpowiedzi uczniów na pytanie: czy planujesz w przyszłości wstąpić w szeregi Wojska Polskiego? Odpowiedzi twierdzącej udzieliło 8 dziewcząt i 13 chłopców, odpowiedzi negatywnej udzieliło po 6 osób dziewcząt i chłopców. Wielu z nich nie mając jeszcze określonego zdania na ten temat zaznaczyło „trudno powiedzieć”. Takiego zdania było 9 dziewcząt i 14 chłopców.

Biorąc pod uwagę, iż badana młodzież w większości sama wybrała klasę mundurową, stąd też zapytano respondentów: dlaczego chciałbyś/abyś zostać żołnierzem? W tym miejscu pojawiła się dość szeroka palestra odpowiedzi zarówno ze strony dziewcząt jak i chłopców. Ze strony dziewcząt priorytetem wyboru drogi służby wojskowej to przede wszystkim: szybka emerytura (7 osób), patriotyzm i wysokie zarobki (po 5 osób), postawa służebna (4 osoby), zainteresowanie wojskiem 2 osoby i jedna osoba z racji na swoje marzenia. Jeśli chodzi o grupę chłopców, to wiodącym argumentem wstąpienia w szeregi wojska jest patriotyzm (12 chłopców), wysokie uposażenie (10 osób), postawa służebna (5 osób), dyscyplina (3 osoby) oraz po jednej osobie opowiedziało się ze względu na prestiż, zainteresowanie i przywileje.

Jako ostateczne pytanie skierowane do grupy badawczej było: jakim według Ciebie winien być współczesny oficer Wojska Polskiego? Jeśli chodzi o grupę dziewcząt wskazały jako najważniejsze: odwagę (8 osób), patriotyzm (6 osób), po trzy osoby wskazały na sprawność fizyczną, mądrość i bezinteresowność. Ponadto po jednej z uczennic wskazały sprawność psychiczną, stanowczość, zasady etyczno-moralne, dobroć zdyscyplinowanie i idealizm życiowy. Z kolei wśród chłopców gradacja wartości przedstawiała się następująco: patriotyzm (14 osób), mądrość (10 osób), odwaga (8 osób), przykład dla innych (4 osoby), po 3 osoby wskazało na zasady etyczno-moralne i zdyscyplinowanie. Po 2 chłopców wskazało stanowczość, szacunek do innych, uczciwość, doświadczenie życiowe i wyrozumiałość. Po jednej z osób wskazano na: sprawność fizyczną, sprawność psychiczną, pomocniczość, wierność, rozważa, dyspozycyjność, duże zarobki, wartości religijne i zaufanie.

Przedstawione wyniki badań stanowią ważny materiał do szczegółowej analizy i postawienia konkretnych wniosków. Oczywiście, aby uzyskać bardziej wiarygodny i pełniejszy obraz w podjętym temacie, należałoby przeprowadzić kolejne badania wśród podobnych grup wiekowych. Niemniej przeprowadzone badania wiele nam mówią o postawie ludzi młodych w odniesieniu do służby wojskowej.

4. Wnioski i rekomendacje.

Wojsko polskie w ciągu ostatnich 25 lat przeszło szereg znaczących przemian. Wśród nich, te najszerzej prezentowane i znane opinii publicznej, to redukcja liczby żołnierzy w służbie czynnej oraz profesjonalizacja, związana z zawieszeniem poboru do zasadniczej służby wojskowej i przejściem na model w pełni zawodowy. W ostatnim czasie ta kwestia jakby ulega pewnym zmianom. Otóż Sejmowy Komitet Oświaty i Nauki jednogłośnie zatwierdził propozycję powoływania młodzieży do służby wojskowej zaraz po szkole. Zatem prowadzenie tego typu badań jest ze wszech uzasadnione. Stosunek młodzieży do obowiązku wojskowego interesuje nas w wielu aspektach i z różnych przyczyn. W pierwszym rzędzie dlatego, że młodzież stanowi przecież społeczną bazę rekrutacyjną wojska. Co roku wojsko otrzymuje nowy kontyngent sił ludzkich, co roku opuszczają szeregi wojska zastępy młodych ludzi wzbogaconych o nowe doświadczenia, by znów stać się częścią organizmu społeczno-gospodarczego. Ten ciągły przepływ ludzi młodych jest charakterystycznym dla każdej współczesnej armii. Ma on kolosalne znaczenie i pociąga za sobą różne skutki zarówno w odniesieniu do armii, jak i społeczeństwa. W naszych warunkach jest on zewnętrznym wyrazem związku wojska ze społeczeństwem¹⁷.

O ile w czasach PRL-u stosunek cywilnej młodzieży do wojska, służby wojskowej i obronności był przedmiotem intensywnych analiz¹⁸, to po roku 1990 pogłębione socjologiczne badania postaw młodych ludzi dotyczące tej tematyki były realizowane głównie w środowisku żołnierzy zasadniczej służby wojskowej¹⁹. Ostatnio można zauważyć ożywienie badań prowadzone przez pracowników uczelni wojskowych. Barię do szerokich i wnikliwych badań jest ograniczona decyzyjność ze strony przełożonych.

Z drugiej strony nie może być dla nas rzeczą obojętną, między to jakimi ideami odbywa się wymiana. Nie jest też obojętne, jakie postawy i nastroje przynosi młodzież ze sobą do służby wojskowej. Czy są one zgodne z charakterem naszego wojska, czy też sprzeczne z nimi? Czy są one zgodne z potrzebami wojska, czy też nie? Od tego bowiem w dużym stopniu zależy kierunek i charakter pracy wychowawczej w wojsku²⁰. Według powszechnych poglądów, które potwierdzają wyniki badań uważa się, że młodzież odnosi się z dużą sympatią do wojska. Wcale to nie oznacza, że pod tym względem panuje niepodzielna jedność wyrażająca się w jednakowych wskaźnikach sympatii różnych środowisk młodzieżowych²¹.

Postawy wobec wojska w wielu wypadkach wiążą się z planami życiowymi młodzieży. Wojsko stwarza dla pewnej części młodzieży możliwości realizacji jej aspiracji życiowych.

¹⁷ E. Skrzypkowski, *Postawy młodzieży przedpoborowej*, Wyd. GZP WP, Warszawa 1964, s. 19.

¹⁸ Por. T. Szaciło, *Młodzież a wojsko*, Zeszyty Naukowe WAP, Seria Pedagog, Nr 7/25 Warszawa 1962; E. Skrzypkowski, *Postawy młodzieży przedpoborowej*, Wyd. GZP WP, Warszawa 1962; J. Pasternak, *Postawy młodzieży płockiej wobec służby wojskowej*, Notatki Płockie 18/3-72, s. 30–33..

¹⁹ Głównymi cyklicznymi przedsięwzięciami badawczymi prowadzonymi w ramach MON były: Generalny Sondaż Nastrojów zasadniczej służby wojskowej (GSN ZSW) oraz badanie „Patologie w środowisku żołnierzy zasadniczej służby wojskowej”. Oba przedsięwzięcia realizowane były przez instytucje powołane do prowadzenia badań społecznych w wojsku i działające w ramach resortu Obrony Narodowej: w latach 1990–1999, czyli Wojskowy Instytut Badań Socjologicznych, później Wojskowe Biuro Badań Socjologicznych i Wojskowe Biuro Badań Społecznych (od 2006 r.). Ogółem w latach 1991–2008 zrealizowano 32 edycje GSN ZSW oraz 18 edycji badań dotyczących patologii w środowisku żołnierzy zasadniczej służby wojskowej.

²⁰ Tamże

²¹ T. Szaciło, *Młodzież a wojsko*. Zeszyty Naukowe WAP, Seria Pedagog, Nr. 7/25/Warszawa 1962, s. 28

Możliwości zdobycia zawodu w warunkach wojska są znane przez młodzież, która wiąże własne nadzieje ze służbą wojskową. Koniecznym jest większe otwarcie na prowadzenie badań już na poziomie szkoły podstawowej – szczególnie w klasach starszych – oraz w szkołach średnich i na studiach cywilnych. Zauważa się, że znaczny procent absolwentów studiów wyższych cywilnych podejmuje kursy wojskowe, a tym samym otwartość na służbę wojskową.

Zakończenie

Na podstawie wyników zaprezentowanego badania w populacji uczniów szkół ponadgimnazjalnych możemy wyróżnić cztery kategorie, wyłonione na bazie prawidłowości w postawach dotyczących wyrażanego zainteresowania służbą wojskową: osoby które już podjęły decyzję o rozpoczęciu służby po zakończeniu edukacji, wstępnie zdecydowani, rozważający możliwość oraz w ogóle nie zainteresowani służbą²².

Podsumowując należy stwierdzić, iż troska o szeregi żołnierskie wiąże się z koniecznością przewidzenia długofalowych trendów jakie już występują i mogą one się rozwijać. Zapewne jednym z takich uwarunkowań to rynek pracy i dostosowania instytucji wojskowych do funkcjonowania w warunkach konkurencji z pracodawcami prywatnymi i państwowymi w rekrutacji zasobów ludzkich. Nie należy jednak zapominać o konieczności budowy, podtrzymywania i budowania zainteresowania kwestiami wojska oraz obronności wśród młodej generacji, uwzględniając głębokie przemiany kulturowe, ideologiczne a także technologiczne, jakie charakteryzują współczesne społeczeństwo. Należy podkreślić, że relacja młodego człowieka do spraw związanych z obronnością, wojskiem oraz identyfikacją narodową i patriotyczną jest wielowątkowa i skomplikowana, zwłaszcza we współczesnym społeczeństwie, które cechuje się olbrzymim przepływem informacji, a także polimorficznością dyskursu społecznego²³.

Wszelkie symptomy wyników badań wskazują, że w budowaniu autorytetu bardzo duże znaczenie ma jakość relacji na początku z rodzicami, a w dalszym etapie życia z wychowawcami, przełożonymi. Obok posiadania odpowiednich zdolności, charyzmatu, cech czy kwalifikacji, należy także posługiwać się zdrowym rozsądkiem oraz elastycznością. Podstawowym wnioskiem jest stwierdzenie, iż to stopień zaangażowania osoby mającej autorytet w samodoskonalenie i znajomość mechanizmów budowy autorytetu sprawia, że jedni są przywódcami, a drudzy tylko naśladowcami²⁴.

Bibliografia:

1. Bocheński J. M., *De virtute militari. Zarys etyki wojskowej*, Wyd. Philed sp. z o.o., Kraków 1993, s. 7.
2. Brzózka R., *Autorytet, funkcjonariusz, antyautorytet : elity społeczne i ich kryzys*, Zeszyty Społeczne KIK, R.22, nr 22 (2019), s.53-60.
3. Jazukiewicz I., *Autorytet nauczyciela*, Oficyna Wyd. Impuls, Kraków 1999.
4. Marcinkowski M., *Służba wojskowa jako służba wartościom*, Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych, R. 1/2014, s.69-88.
5. Marcinkowski M., *Służba wojskowa jako służba wartościom*, s. 77.

---

²² Por. M. Sińczuch, *Młodzież o wojsku – z perspektywy dwóch rocznic*, Wojskowe Centrum Badań Społecznych, Warszawa 2008, s. 29; M. Sińczuch, *Młodzież, obronność, społeczeństwo. Analiza kulturowa*, [w:] Wojsko Polskie 20 lat po transformacji ustrojowej, Orzyłowska A. (red.), WCEO, Warszawa 2011.

²³ Por. E. Skrzypkowski, *Postawy młodzieży przedpoborowej*, Wyd. GZ WP, Warszawa 1962.

²⁴ J. Zimny, *Autorytet rodziców jako podstawa współczesnej pedagogii*, Pedagogika Katolicka, 2011, nr 2, s. 59-68

6. Okres pełnienia dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej, Ustawa o obronie Ojczyzny, Art. 153, Dz.U.2024.0.248 t.j. - Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny.
7. Olbrycht K., *O roli przykładu, wzoru, autorytetu i mistrza w wychowaniu osobowym*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2009.
8. Ossowska M., *Ethos rycerski i jego odmiany*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2011.
9. Sińczuch M., *Młodzież o wojsku – z perspektywy dwóch rocznic*, Wojskowe Centrum Badań Społecznych, Warszawa 2008, s. 29.
10. Sińczuch M., *Młodzież, obronność, społeczeństwo. Analiza kulturowa*, [w:] *Wojsko Polskie 20 lat po transformacji ustrojowej*, Orzyłowska A. (red.), WCEO, Warszawa 2011.
11. Skrzypkowski E., *Postawy młodzieży przedpoborowej*, Wyd. GZ WP, Warszawa 1962.
12. Skrzypkowski E., *Postawy młodzieży przedpoborowej*, Wyd. GZP WP, Warszawa 1964, s. 19.
13. Skrzypkowski E., *Postawy młodzieży przedpoborowej*, Wyd. GZP WP, Warszawa 1962. Pasternak J., *Postawy młodzieży płockiej wobec służby wojskowej*, Notatki Płockie 18/3-72, s. 30–33.
14. *Słownik Języka Polskiego*, PWN, Warszawa 2006
15. Szaciło T., *Młodzież a wojsko*, Zeszyty Naukowe WAP, Seria Pedagog, Nr 7/25 Warszawa 1962;
16. Szaciło T., *Młodzież a wojsko*. Zeszyty Naukowe WAP, Seria Pedagog. Nr. 7/25/Warszawa 1962, s. 28
17. Świniarski J., *O kryzysie etyki, etyki wojskowej i niektórych poszukiwaniach jej paradygmatu*, „Edukacja Humanistyczna w Wojsku” 2005, nr 2, s. 5–23.
18. Świniarski J., *O niektórych poszukiwaniach aksjologii profesjonalnych sił zbrojnych*, [w:] *Obywatel w mundurze. Aksjologiczny wymiar funkcjonowania nowoczesnych sił zbrojnych*, H. Spustek (red.), Wyd. WSOWL, Wrocław 2013, s. 156.
19. Wyszczelski L., *Wychowanie wojskowe w II Rzeczypospolitej*, „Wojsko i Wychowanie” 1991, nr 7, s. 43–44.
20. Zimny J. (red.), *Autorytet: wczoraj – dziś – jutro*, Stalowa Wola 2016.
21. Zimny, *Autorytet rodziców jako podstawa współczesnej pedagogii*, Pedagogika Katolicka, 2011, nr 2, s. 59-68
22. Zimny J. (red.), *Rola autorytetu w procesie wychowania młodego pokolenia*, Pedagogika Katolicka, 2011, nr 1, s.20-30.
23. Zimny J. (red.), *Rola autorytetu w zarządzaniu jako procesie kształtowania osobowości człowieka*, Pedagogia Ojcostwa, 2018, nr 2, s.23-30.
24. Zimny J., *Współczesny model autorytetu nauczyciela*, Stalowa Wola 2006.